

DOI: 10.32347/2076-815x.2025.90.35-47

УДК 72.035.1(477):001.891.3

доктор філософії **Івашко О.Д.**,
ghok2233@gmail.com, ORCID: 0009-0002-9194-2153,
Київський національний університет будівництва і архітектури
к.т.н., доцент **Дмитренко А.Ю.**,
ab.Dmytrenko_AU@nupp.edu.ua, ORCID: 0000-0003-4757-5218,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ АРХІТЕКТУРІ

Міждисциплінарний характер дослідження зумовив перелік загальнонаукових методів дослідження, окреслив методику дослідження, яка сприяє вирішенню поставлених задач і наукові підходи. З урахуванням напрямку дослідження на основі методу системно-структурного аналізу розроблено науковий апарат дослідження. На підставі розробленої методики проаналізовано явище національної ідентичності в архітектурі України на різних історичних періодах з урахуванням зовнішніх чинників – історичних, природно-кліматичних, етнографічних, тощо. Мультикультурне явище української національної ідентичності аналізувалося з розглядом інших проявів діяльності суспільства, на трьох ієрархічних рівнях: 1-й – побутовий, 2-й – мистецька творчість, 3-й – архітектура.

Ключові слова: методика дослідження; прояв; національна ідентичність; українська архітектура.

Постановка проблеми. Слід наголосити на тому, що проблема національної ідентичності не втратила актуальності для багатьох країн світу, особливо для тих, які переживають кризові ситуації, в тому числі і для України. Водночас одразу виникає проблема, як саме трактувати саме поняття «національна ідентичність» я який сенс в нього вкладати. Це питання і досі залишається дискусійним, і різні дослідники акцентують увагу або на зовнішніх проявах і чисто декоративних елементах, або намагаються вивести якісь внутрішні закономірності організації функціонально-планувальної та об'ємно-просторової структури об'єктів, що відображають їх національну приналежність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При підготовці статті було опрацьовано наукові підходи в дослідженні проявів національної ідентичності в інших країнах, зокрема в Польщі [5,6], в Чехії [7], в Китаї [2, 8, 9] і

ісламських країнах [1]. Автори співпрацювали з науковцями цих країн в спільних дослідженнях проблем національної ідентичності. Теоретичною базою статті стало дослідження Б. Черкеса і Я. Юрик [4], зокрема аналізувались прояви національної ідентичності в архітектурі і мистецтві, водночас враховувались природно-кліматичні, історичні, політичні, культурологічні, релігійні, етнографічні особливості, оскільки вони вплинули на композиційні та морфологічні характеристики об'єктів і спричинили виникнення нових функціональних типів будівель, які були націлені на вирішення нових задач.

Базуючись на систематизації видів ідентичності і тих етапах формування, які властиві проєктній ідентичності, автори проаналізували легітимну ідентичність традиційної польської, чеської, словацької, китайської, алжирської і лівійської спільноти, які відзначаються консерватизмом традицій житлових і культових споруд, ландшафтного дизайну і малих павільйонів [1, 2, 5, 7, 8]. Також було проаналізовано прояви проєктної ідентичності. Специфічним є приклад сучасного Китаю, де поширено застосування національних архітектурних форм в новій архітектурі, однак в об'єктах, які мають інше призначення і зведені в сучасних матеріалах [9]. Якщо говорити про ісламські країни, то там спостерігається створення нової ісламської архітектурної школи на національних традиціях. Як приклад – будівництво мечетей з трансформацією усталених проявів легітимної ідентичності в архітектурі, однак з одночасним урахуванням сучасного функціонування, конструкцій і матеріалів.

На території України виділяють кілька етнографічних регіонів, кожен з яких має регіональну специфіку, яка проявилась в обрядах, одязі, архітектурі, тощо. Наукові аспекти, які напряду стосуються етнографічних і культурно-мистецьких особливостей різних регіонів України досліджували мистецтвознавці і архітектори В. Завада, Г. Логвин, С. Таранушенко, Г. Шевцова, В. і Д. Щербаківські, П. Юрченко, етнографи Ф. Вовк, В. Самойлович, В. Наулко, Т. Косміна, К. Матейко, Т. Ніколаєва, В. Бондарчик та ін.

І тут слід підкреслити існування розбіжностей в питаннях національної і регіональної своєрідності, оскільки дослідники різного профілю користуються різними визначальними ознаками. Зокрема, визначальними ознаками національної своєрідності є діалекти (в мовознавчих дослідженнях), територіально-адміністративний поділ певних періодів (в історичних, географічних, соціологічних, етнографічних дослідженнях), типи народного вбрання, декоративно-ужиткове і образотворче мистецтво, архітектура, усна народна творчість, обрядовість (в етнографічних, мистецтвознавчих,

архітектурних дослідженнях). Це засвідчує, що прояви національної своєрідності можуть досліджуватись в різних площинах.

Метою публікації є комплексний розгляд проблеми національної ідентичності з акцентом на об'єкти архітектури, але з урахуванням багатьох чинників впливу, як-то історичні, природно-кліматичні, етнографічні тощо та формування методики дослідження її проявів у архітектурі.

Основна частина. Методи дослідження національної ідентичності. Міждисциплінарний характер дослідження визначив перелік загальнонаукових методів дослідження, де конкретний метод скерований на вирішення певних задач. Науковий апарат дослідження оформлено у вигляді матричної схеми з аргументацією, на вирішення якої задачі скерований конкретний метод.

Так, метод історичного аналізу націлений на аналіз історичних аспектів, котрі справили вплив на характер тих чи інших національних проявів. Він дозволив дослідити зовнішні чинники культурних явищ і обґрунтувати прояви конкретних явищ. Цей метод дозволив дослідити витоки самого терміну національна ідентичність з огляду на історичні чинники впливу.

Метод етимологічного аналізу посприяв аналізу змістового наповнення терміну «українська національна ідентичність» на різних історичних періодах, як його трактують різні вчені і різні науки.

В апараті дослідження вагому роль відіграє метод етнографічного аналізу, котрий спрямований на вивчення етнографічної складової конкретних регіонів, прояви етнографічних ознак, визначення спільного і відмінного в національній самобутності етнографічних регіонів.

Аналітичний метод застосовувався з метою аналізу бази даних і існуючих гіпотез та наукових джерел.

Метод порівняльного аналізу був використаний з метою порівняння проявів національної самобутності на різних ієрархічних рівнях, для порівняння між собою прикладів нематеріальної і матеріальної культури, для поглибленого порівняння проявів національної самобутності в різних об'єктах архітектури різних періодів та в їх зв'язку з іншими видами культури.

Метод системно-структурного аналізу використано для системного візуального представлення явища національної ідентичності як структурно-логічних моделей з зв'язками між складовими системи. Системний підхід являє собою науковий апарат, націлений на оптимізацію процесу опрацювання великого масиву інформації, що допомагає здійснювати порівняння явищ одного і того ж рівня між собою, визначати спільне і відмінне між ними. Згідно структурному підходу, явище аналізується як цілісність, що включає ряд складових. У випадку архітектури цілісність можна розділити на три рівні (укрупнений містобудівний, об'єктний і елементний).

Застосування системно-структурного підходу, таким чином, дозволяє здійснювати аналіз великої кількості різних явищ і виділяти прояви національної ідентичності на різних ієрархічних рівнях.

Системно-структурні моделі проявів національної ідентичності на різних рівнях. Перш за все, слід визначити, що саме буде досліджуватись як явище національної ідентичності. В представленій статті явище національної ідентичності розглядається на трьох ієрархічних рівнях: 1 – побутовий, 2 – мистецька творчість, 3 – архітектура. Ми не обмежуємось при цьому аналізом проявів національної ідентичності лише в архітектурі, оскільки архітектура має безпосередній зв'язок з проявами національної ідентичності в інших сферах людського життя. Для аргументації цього наведемо такий приклад. Якщо визначати національну ідентичність України в містобудуванні і архітектурі, відлік можна починати тільки від часів появи праслов'янських племен. Водночас проведенне дослідження візерунків в народному одязі і різьблених деталей в давніх дерев'яних церквах дозволило визначити спільні символи з трипільською цивілізацією (тризуб, «дерево життя», тощо). Отже, слід підкреслити, що попри відмінності між будівельними техніками трипільців і давніх слов'ян, проте був відзначений «трипільський слід» в орнаментиці і системі графічних символів, що дозволяє говорити про обмежений вплив трипільської культури на давньослов'янську. Водночас, твердження про вплив трипільських традицій на слов'янське дерев'яне будівництво потребує додаткових доказів.

Погоджуючись з усталеним датуванням початків української національної ідентичності від праслов'янських племен, маємо водночас підкреслити мультикультурний характер української національної ідентичності на всьому періоді її існування. Це вдається аргументовано довести за допомогою розроблених О. Івашко структурно-логічних моделей.

Перша модель має три рівні з складовими і зв'язками між ними. 1-й рівень – побутовий – має в своїй структурі одночасно носії нематеріальної культури (казки, легенди, пісні, обряди) і носії матеріальної культури (декоративно-ужиткове мистецтво). 2-й рівень – мистецька творчість – включає в себе світське і релігійне мистецтва. Складниками 3-го рівня – архітектури – є культова, громадська, житлова і господарська архітектура.

Характер взаємодії між складовими трьох рівнів показано у вигляді зв'язків. Як приклад, маємо визначити досить поширений приклад походження образотворчого світського мистецтва від декоративно-ужиткового мистецтва і навіть від усної народної творчості.

Акцентуючи на архітектурі, зокрема на православній церковній архітектурі, маємо підкреслити її залежність від релігійного образотворчого

мистецтва і від канону, і навіть від усної народної творчості у вигляді легенд про заснування церкви і видатних осіб.

Так само як церковна архітектура напряму залежить від інших видів мистецтва, громадська архітектура пов'язана зі світським образотворчим мистецтвом і також з усною народною творчістю. легендами. Натомість у випадку традиційної української житлової архітектури маємо визначити її пов'язаність з декоративно-ужитковим мистецтвом і обрядами.

Окремі більш дрібні структурно-логічні теоретичні моделі стосуються представлення кожного з укрупнених ієрархічних рівнів.

Друга модель являє собою системно-структурну модель національної ідентичності складових побутового рівня, де в якості окремих складових частин виступають різновиди нематеріальної культури. До них відносять як різновиди усної народної творчості, так і народні обряди, серед яких вирізняємо світські з національним колоритом і підпорядковані канону релігійні. Національний колорит яскраво проявився в таких обрядах християнських свят, як Свят-вечір, «зелені свята», Спас горіховий, медовий, яблучний та ін., тобто можна говорити про «накладання» на християнський канон сталих дохристиянських традицій.

Ще одна структурно-логічна модель демонструє існування в основних архітектурних стилях від одного до трьох визначених видів національної ідентичності.

Отже, опрацювання джерельної бази з проблематики статті і проведені авторами натурні, етнографічні та історіографічні дослідження засвідчили, що національна ідентичність може бути трактована як різновид складної системи з багатьма складовими. Використовуючи термінологію Б. Черкеса та Я. Юрик [4], в поняття національної ідентичності в архітектурі входять одночасно легітимна, протестна і проєктна ідентичності.

Таким чином, одне і те саме архітектурне явище може складатися з одного чи декількох видів ідентичності, що можна простежити на таких прикладах.

Так, різновиди народного житла різних етнографічних регіонів описуються одним видом ідентичності, так само як і типи господарських споруд. Пояснення цьому наступне:

- народне житло являє собою сталий до змін тип будівлі, який напряму залежав від природно-кліматичних умов і являв собою оптимальну форму пристосування до цих умов;

- народне житло, на відміну від громадської і церковної архітектури, не залежало від політичних подій і культурних уподобань.

Саме тому народне житло різних етнографічних регіонів можна характеризувати як приклад легітимної усталеної ідентичності.

Український національний романтизм (або, за терміном проф. В. Чепелика український архітектурний модерн) описують два види ідентичності. Пояснення цьому наступне:

- одночасне поєднання національної бази і творчого формотворення;
- використання народно-стильових мотивів у іншій трактовці і в будівлях невластивого функціонального призначення;
- природа його виникнення – протестна форма проти гноблення Російської імперії і за відродження національних традицій.

Отже, явище українського національного романтизму – це одночасно і протестна ідентичність (орієнтуючись на природу його виникнення і направленість), і проектна ідентичність (створення оригінального стильового напрямку і нової народно-стильової естетики).

Більш складним явищем з одночасною присутністю всіх трьох типів ідентичності є дерев'яні церкви доби так званого «козацького бароко». Це одночасно приклад легітимної ідентичності (спадкоємність з давніми традиціями дерев'яного будівництва), протестної ідентичності (оскільки саме явище національно-визвольної боротьби, яка мала вираження і в церковній архітектурі мала в основі політичний контекст проти примусового окатоличування і пригноблення польською владою) і проектною ідентичності (поява нового стилю «козацького бароко» з великим розмаїттям об'ємно-композиційних прийомів і морфології форм).

За допомогою складання структурно-логічних моделей можна аналізувати основні періоди архітектури України.

Визначальні ознаки української національної ідентичності. Різні науки дають своє визначення української національної ідентичності, спираючись на вибрані показники, як-то діалекти, костюми, мистецтво, тощо. Втім, варто зазначити, що унікальність української національної ідентичності полягає в тому, що вона одночасно з генезою головної лінії розвитку включала в себе ознаки інших ідентичностей. Таким чином, обмежувати початки української національної ідентичності тільки козацьким періодом чи навіть давньоруським – на наш погляд, спрощує природу цього явища, яке має в собі ознаки трипільської культури і культур етносів, які населяють Україну.

Традиційно період сформованої і усвідомленої української національної ідентичності датують XVII – XVIII століттями, тобто періодом національно-визвольної війни та Гетьманату і виходом на політичну сцену національно-спрямованого козацтва. В XIX столітті термін «український» має скоріш етнографічний характер, як форма легітимної ідентичності, однак з кінця XIX – початку XX століття цей термін став використовуватися в якості назви політичного феномену (див., наприклад, працю М. Грушевського «Хто такі

українці і чого вони хочуть» [10]). виникає потреба в національному самовираженні, потреба у протестній ідентичності, яка зумовлює появу проєктної ідентичності в новому напрямі українського національного романтизму.

Таким чином, формами розвитку українства стає етнос і нація. Згідно твердженню Я. Грицака, визначення різними верствами населення України себе як «українець» наприкінці XIX – на початку XX століть без акцентуації на соціально-майновій, конфесійній чи регіональній приналежності було пов'язане саме з потребою національного самовизначення (зокрема, і в українському національному романтизмі) [11].

Р.Б. Гнідець зазначив, що «специфіка архітектури як мистецтва зумовлює особливості візуалізації вербальних і просторових міфів та передання їх з одного покоління до наступного. Зі зміною владних політичних уподобань в архітектурі відразу розпочинається пошук засобів вираження суспільних змін, тобто пошук нових яскравих метафор та зрозумілих усім змістів і форм. Процес змін національної ідентичності може бути еволюційним, коли він супроводжується поступовим шляхом розвитку суспільного та формуванням його нових символів, міфів і вартостей. Інший же шлях, коли нова ідентичність формується або може бути змінена як продукт вольового акту в результаті революційних перетворень, або ж декретами чи наказами країни-завойовника» [12, с. 169]. Характерним взірцем української національної ідентичності він називає українську дерев'яну церкву – втілення поєднання традиції і новаторства. Серед традиційних ознак він називає тридільний та хрещатий плани, висотне розкриття внутрішнього простору, завершення 1, 3 і більше банями, пірамідальну чи грушовидну їх форму. Серед новаторства він називає використання сучасних матеріалів, конструкцій, модернізованих традиційних ознак в сучасних українських церквах [12, с.173].

Л. Прибега у статті «Національна ідентичність в архітектурі традиційних дерев'яних храмів України» визначає такі ознаки національної ідентичності: це архітектурна форма з розкритим в інтер'єрі висотним простором, органічно пов'язана з конструкцією, яка вплинула на муровані храми доби Гетьманщини [3, с. 50]. Термін «українська національна ідентичність» відносно архітектури за його визначенням – це сукупність ознак, які визначають приналежність об'єкту до певного етносу, його традицій, вірувань і культури, в даному випадку – українського. Говорячи про витоки дерев'яного церковного будівництва, він підкреслює їх спадкоємний зв'язок з християнством давньоруського періоду. Муровану церковну архітектуру на землях Гетьманщини він визначає як сформовану на основі традицій формотворення дерев'яної храмової архітектури [3, с.55].

Втім, варто зауважити, що серед народностильової архітектури України були і буковинські церкви хатнього типу, що свідчить про потребу більш широкого визначення терміну «українська національна ідентичність».

Дискусійність відтворення видатних об'єктів на період розквіту національних ознак. Проблема виявлення в архітектурі ознак української національної ідентичності постає при відтворенні і реставрації історичних знакових об'єктів, які неодноразово капітально перебудовувались. В якості характерних прикладів варто згадати відтворення фахівцями корпорації «Укрреставрація» Михайлівського Золотоверхого собору з дзвіницею та Успенського собору Києво-Печерської Лаври.

Якщо говорити про Успенський собор, від якого на момент відбудови лишались руїни і Іоанно-Богословський приділ, то в князівські часи це був тринальний шестистовпний однобанний хрестовокупольний храм із декорованим інтер'єром, прикрашеним фресками і мозаїками. В часи бароко храм стає п'ятибанним, до нього прибудовують бічні приділи, докорінно змінюючи об'ємно-просторову композицію, морфологію форм і декорування. Стінописи неодноразово змінювались, в XIX столітті їх докорінно переписано. Тоді ж було демонтовано верхні ряди центрального іконостасу.

Найбільшого розквіту архітектура Успенського собору зазнала в часи козацького бароко, тож при його відбудові основні дискусії точились не щодо стилістики фасадів і інтер'єрів, а щодо конструктивних схем підсилення собору.

Натомість більш дискусійним виявилось питання відбудови Михайлівського Золотоверхого собору, по якому було значно менше іконографічних матеріалів і від собору збереглися лише старі фундаменти в аварійному стані. На відміну від Успенського собору, про давньоруське оздоблення якого відомо лише з літописів, в Михайлівському Золотоверхому соборі на момент його зруйнування були автентичні фрески і мозаїки в центральній частині. Як і Успенський собор, він зазнавав неодноразових перебудов і добудов: в князівські часи був тринальним, трьохапсидним, шестистопним хрестовокупольним, у часи Гетьманату розширений бічними приділами св. Варвари і св. Катерини, став семибанним і зовні вирішеним в формах українського бароко.

У результаті було вирішено зберегти загальний бароковий вигляд відтвореного собору, однак виконати в давньоруських фресково-мозаїчних традиціях оздоблення центральної частини.

Ми навели приклади Михайлівського Золотоверхого і Успенського соборів у Києві, оскільки під час їх відтворення якраз і постала дискусія щодо періоду, на який їх відтворювати, оскільки обидва собори неодноразово змінювали свій

вигляд. І аргументом стало те, що максимального розквіту і величі архітектура обох соборів досягла саме в часи Гетьманату, коли в них проявились ознаки «козацького бароко», унікального стилю української національної самобутності. Водночас центральна частина інтер'єру Михайлівського Золотоверхого собору демонструє спадкоємність з давньоруськими традиціями, вона виконана з наближенням до візантійських сюжетів стінописів і має відтворені за оригіналами мозаїки. Отже, прихований посил образу Михайлівського Золотоверхого собору – це спадкоємний зв'язок української національної ідентичності періоду Гетьманату і давньоруської ідентичності періоду розквіту Київської Русі.

Висновки.

1. Оскільки явище української національної ідентичності має міждисциплінарний характер, виникла потреба в узагальненні її проявів в різних сферах життя українського суспільства. Такі прояви спостерігаємо в нематеріальній і матеріальній культурі.

Об'єктивно оцінити явище української національної ідентичності можна за допомогою створених на основі системно-структурного аналізу структурно-логічних моделей. Було розроблено п'ять моделей, кожна з яких спрямована на своє завдання. Перша модель демонструє системно-структурну характеристику української національної ідентичності з проявами в нематеріальній і матеріальній культурі. Друга модель визначає прояви національної ідентичності на побутовому рівні, в мистецькій творчості і в архітектурі з відповідними зв'язками між складовими. Третя модель – це системно-структурна модель національної ідентичності на побутовому рівні. Четверта модель таких проявів стосується образотворчого мистецтва (світське і релігійне). П'ята модель демонструє прояви національних рис в різних видах архітектури і відмінності між ними. Тут ознаки національної ідентичності виражаються в композиційній побудові, плануванні, морфології форм і декорі.

2. Системно-структурний метод зі створенням на його основі структурно-логічних моделей сприяють об'єктивному аналізу складного явища української національної самобутності на різних рівнях і допомагають створити узагальнюючий перелік національно-стильових ознак в архітектурі, одночасно не відкидаючи зв'язків архітектури з іншими видами нематеріальної і матеріальної культури.

3. Національна ідентичність в архітектурі, таким чином, являє собою явище на стику зовнішніх і внутрішніх чинників. Якщо аналізувати певні історичні стилі, кожний з них може бути проявом легітимної ідентичності, протестної ідентичності чи проєктної ідентичності або одразу декількох. Як

найбільш складний приклад визначено українську дерев'яну архітектуру з одночасною наявністю всіх трьох видів ідентичності.

4. Проблема вираження української національної ідентичності виникає при відтворенні чи реставрації видатних пам'яток архітектури. Якщо пам'ятка неодноразово змінювала свій вигляд, її відновлюють на момент максимального розквіту архітектури.

Незважаючи на те, що в існуючих наукових джерелах періодизацію української національної ідентичності в архітектурі розпочинають з часів козацького бароко, слід розглядати це явище в часі і аргументувати, що українська національна ідентичність унікальна тим, що включила в себе одразу декілька інших ідентичностей.

Список джерел

1. Дмитренко А.Ю., Івашко О.Д., Хараборська Ю.О. Співвідношення національної ідентичності і зовнішніх впливів у архітектурі й мистецтві (на прикладі Китаю, Алжиру і Лівії). *Просторовий розвиток*. К.: КНУБА, 2023. Вип. 6. С. 11–18. DOI:10.32347/2786-7269.2023.6.11-18.
2. Кушнєж-Крупа Д., Івашко О.Д., Трансформація запозичених явищ: буддійської фрески в Дунхуані й архітектури мечетей провінції Шаансі в Китаї. *Просторовий розвиток*. К.: КНУБА, 2023. Вип. 6. С. 53–62. DOI:10.32347/2786-7269.2023.6.53-62.
3. Прибега Л. Національна ідентичність в архітектурі традиційних дерев'яних храмів України. *Українська академія мистецтва*. Київ, 2023, вип. 33, с. 50–59. DOI:10.32782/2411-3034-2023-33-6.
4. Черкес Б.С., Юрик Я.М. Ідентичність та пам'ять у міському середовищі. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2014, № 793. С. 35–39.
5. Kuśnierz-Krupa D., Hryniewicz M., Bednarz Ł, Ivashko O. Original Research Procedure as an Important Stage of Heritage Site Investigation: The Case of the Manor and Garden Complex in Wrocanka. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2024. Vol.12, no. 4. P. 109–132. DOI:10.46284/mkd.2024.12.4.6.
6. Orlenko M., Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Ivashko O. Conservation of the residential and public architecture of the 19th – early 20th centuries (in the examples of Kyiv and Cracow). *International Journal of Conservation Science*. 2021, Volume 12, Issue 2. P. 507–528.
7. Tišliar P., Jagošová L., Kuśnierz-Krupa D., Ivashko O. Specificities of the presentation of open-air museums in selected countries of Central and Eastern Europe. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2024. Vol.13, no. 1. P. 47–66. DOI:10.46284/mkd.2025.13.1.3.

8. Wang S., Sandu I., Paprzyca K., Ivashko O., Kravchuk O., Yevdokimova T. Genesis of the Planning Structure and Ceilings of Dunhuang Sanctuaries. *International Journal of Conservation Science*. 2024. Volume 15, Special Issue. P. 349–370. DOI:10.36868/IJCS.2024.si.26.
9. Żychowska M., Sandu I., Ivashko Y., Dmytrenko A., Ivashko O., Morklyanyk O.. Style as a Reflection of Ideology of the Authorities. *Art Inquiry. Recherches sur les arts*. 2022. Vol. XXIV, P. 273–297. DOI:10.26485/AI/2022/24/16.
10. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. К.: Т-во «Знання» України, 1991. 240 с.
11. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX століття. К.: Yakaboo Publishing, 2019, 656 с.
12. Гнідець Р.Б. Національна ідентичність архітектури українських церков у традиції та новаторстві їх вираження. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Архітектура. Львів, 2015. № 836. С.168–175.

PhD, Senior Lecturer **Oleksandr Ivashko**,
Kyiv National University of Construction and Architecture,
PhD, Associate Professor **Dmytrenko Andrii**,
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

METHODOLOGY OF RESEARCHING MANIFESTATIONS OF NATIONAL IDENTITY IN UKRAINIAN ARCHITECTURE

The multicultural nature of the study determined the appropriate methodology and scientific approaches, as well as a broader list of research methods. A scientific research apparatus was developed based on the method of systemic and structural analysis, which made it possible to analyze the phenomenon of national identity in the architecture of Ukraine in different historical periods in a comprehensive manner, taking into account related factors of influence, such as historical, natural and climatic, ethnographic, etc. That is why the phenomenon of Ukrainian national identity was analyzed more broadly, taking into account other spheres of society, at three hierarchical levels – 1st – everyday life, 2nd – artistic creativity, 3rd – architecture.

To address the goals and objectives of the study, a scientific apparatus was created to study the phenomenon of Ukrainian national identity at various levels with the development of structural and logical models. The first model is a flowchart that represents the systemic and structural characteristics of Ukrainian national identity with manifestations in intangible and material culture.

The second model is the manifestations of national identity at the everyday level, in artistic creation and in architecture with the corresponding connections between the components. These are three levels of manifestations of national identity in society.

The third model – the systemic-structural model of national identity at the everyday level – allows us to determine how these manifestations specifically occur in oral folk art and rituals.

The fourth model of such manifestations concerns the visual arts, namely secular and religious art. It also analyzes decorative techniques in architecture.

The fifth model describes in matrix form the manifestations of national traits in different types of architecture and the differences between them. Such a model makes it possible to determine the main feature of such manifestations in architecture in comparison with other levels – not through virtual methods or two-dimensionality, but by means of creating three-dimensional space.

Keywords: research methodology; principle; national identity; Ukrainian architecture.

REFERENCES

1. Dmytrenko A.Yu., Ivashko O.D., Kharaborska Yu.O. (2023). The relationship between national identity and external influences in architecture and art (using the examples of China, Algeria, and Libya). [Spivvidnoshennia natsionalnoi identychnosti i zovnishnikh vplyviv u arkhitekturi i mystetstvi (na prykladi Kytaiu, Alzhyru i Livii)]. *Prostorovyi rozvytok*, 6, 11-18. DOI:10.32347/2786-7269.2023.6.11-18. {in Ukrainian}
2. Kushniezh-Krupa D., Ivashko O.D. (2023). Transformation of borrowed phenomena: Buddhist frescoes in Dunhuang and the architecture of mosques in Shaanxi Province, China. [Transformatsiia zapozychenykh yavlyshch buddiiskoi fresky v Dunkhuani v arkhitektury mechetei provintsii Shaansi v Kytaii]. *Prostorovyi rozvytok*, 6, 53-62. DOI:10.32347/2786-7269.2023.6.53-62. {in Ukrainian}
3. Prybyeha L. (2023). National identity in the architecture of traditional wooden churches of Ukraine. [Natsionalna identychnist v arkhitekturi tradytsiynykh derevianykh khramiv Ukrainy]. *Ukrainska akademiia mystetstva*, 33, 50-59. DOI:10.32782/2411-3034-2023-33-6. {in Ukrainian}
4. Cherkes B.S., Yuryk Ya.M. (2014). Identity and memory in the urban environment. [Identychnist ta pamiat u miskomu seredovyschi]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, 793, 35-39. {in Ukrainian}
5. Kuśnierz-Krupa D., Hryniewicz M., Bednarz Ł., Ivashko O. (2024). Original Research Procedure as an Important Stage of Heritage Site Investigation: The Case of

the Manor and Garden Complex in Wrocanka. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 12 (4), 109-132. DOI:10.46284/mkd.2024.12.4.6. {in English}

6. Orlenko M., Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Ivashko O. (2021). Conservation of the residential and public architecture of the 19th-early 20th centuries (in the examples of Kyiv and Cracow). *International Journal of Conservation Science*, 12 (2), 507-528. {in English}

7. Tišliar P., Jagošová L., Kuśnierz-Krupa D., Ivashko O. (2024). Specificities of the presentation of open-air museums in selected countries of Central and Eastern Europe. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 13 (1), 47-66. DOI:10.46284/mkd.2025.13.1.3. {in English}

8. Wang S., Sandu I., Paprzyca K., Ivashko O., Kravchuk O., Yevdokimova T. (2024). Genesis of the Planning Structure and Ceilings of Dunhuang Sanctuaries. *International Journal of Conservation Science*, 15 (S.I.), 349-370. DOI:10.36868/IJCS.2024.si.26. {in English}

9. Żychowska M., Sandu I., Ivashko Y., Dmytrenko A., Ivashko O., Morklyanyk O. (2022). Style as a Reflection of Ideology of the Authorities. *Art Inquiry. Recherches sur les arts*, XXIV, 273 -297. DOI:10.26485/AI/2022/24/16. {in English}

10. Hrushevskiy M. (1991). Who are Ukrainians and what do they want? [Khto taki ukraintsi i choho vony khochut]. Kyiv: Tovarystvo „Znannia” Ukrainy. 240 p. {in Ukrainian}

11. Hrytsak Ya. (2019). Essay on the history of Ukraine. Formation of the modern nation of the XIX-XX centuries. [Narys istorii Ukrainy. Formuvannia modernoi natsii XIX-XX stolittia]. Kyiv: Yakaboo Publishing. 656 p. {in Ukrainian}

12. Hnidets R.B. (2015). The national identity of the architecture of Ukrainian churches lies in tradition and innovation in their expression. [Natsionalna identychnist arkhitektury ukrayinskykh tserkov u tradytsii ta novatorstvi ikh vyrazhennia]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*. *Arkhitektura*, 836, 168-175. {in Ukrainian}